

Murkab al Ahmar

DIRASA AL ISTIMAHIA TA GERU AKHLAK
WU GUWAT MA MUJTAMA



SAWA LE BAAD



TERBEZA TA HAJAT AL GI JAA AGARAU

SAF TA LAKHAB TA ASMAA	3
BIDAYAT	5
HADAF TA DIRASA DE	6
HADAF TA MUSALSALA DE.....	6
KOWINU MOJMUHAT	7
SHOKOL TA MUDERIS	7
BIDAYA TA AYI HISA	9
KHERITA TA BET TA YABA SAMAGA	10
TERSIM TA USURA WU SHEKSIAT	11
HALAKHAT BE TEGSIR WU MUNAKHASHAT AL DIRASIA	15
HALAKHA 1-5 – MANA HIMIL	16
HALAKHA 6-10 - MAKULAT TA NASAWIN AL	
HAMILANIN WU SAHA TA JENA	26
HALAKHA 11-15 - MOYA BAKHANA	
WU NADAFI TA GISIM	36
KHATHA TA AMAL	46

SAF TA LAKHAB TA ASMA

ANC	Antenatal Care
BCC	Behavior Change Communication
CCP	Center for Communication Programs
FP	Family Planning
HPF	Health Pool Fund
PHCC	Primary Health Care Center
MNCH	Maternal Nutrition and Child Health
MIHR	Momentum Integrated Health and Resilience
SBC	Social Behavior Change
USAID	United States Agency for International Development
WASH	Water Sanitation and Hygiene

WEDI SHUKUR

Malumat de jibu le itakum be musahda min nas ta America wu wosulu le itakum hini be munazama al gi nadi United States Agency for International Development (USAID). Hajat al katibu hini de kulu musulia ta nas Breakthrough ACTION wu ma takibu be nas ta USAID aw hakuma ta America.

BIADAYA

“Murkab al Ahmar”, fi khamistashar halakha fi radio drama de, de barnamij al bi derisu nas wu saidu nas be malumat ta mana himil, jena jedid, wu saha ta jena, wu moya, bakhanat wu istifada ta nadafa ta gisim wu malumat tannin wu bi wedi le umon tawasil le ahsan saha wu mugabalat ma dactor. radio drama de, wu zayit malumat al katibu hini de, de juzu min hajat al gi saidu geru jtima wu akhlag ta nas wu del kulu salau le itakum ma Breakthrough ACTION South Sudan ashan bi shaka takhyir be zidu talim wu wanasa al kues.

Breakthrough ACTION de barnamij alamia al gi ligo musahda tomon min United States Agency for International Development (USAID) wu fatau ashan kede shaja muhima ta saha al kues wu amulu hajat al bi sadu mujtama taki, al Kaman fogo hugug ta nasawin, le saha al kues wu tenmia ta mujtama, wu be khususatan mana himil/wilada al tamam, HIV, MNCH, ayanat al gi nadi gali zoonotic, wu malaria.

Mahal ta Johns Hopkins le barnamijat ta malumat al I saidu yau masul, al kan badau fi alfen wu sabatashar (2017), sawa ma munazamat ze Save the Children, ThinkPlace US, ideas42, Camber Collective, the International Center for Research on Women, and Viamo.

HAJA DE TAKIBU LE MUNU?

Kitab de katibu le majmuhat al amulu fi dakil mujtamahat al der nakhishu hajat al muhim fi alakhat ta radio drama de. Ayi mujamana kede ishtakhal ashan bi azilu zol wahid al bi ishtakhal ka alfa aw rehis tomon ashan bi saidu umon fi derasa de wu kun rehis tomon fi zaman ta munakhashat. Rehis ta mujmu de bi jibu nas ta mujtamana sawa fi zaman wu mahal al umon bi tifagu fogo kede derisu umon fogo.

SABAB TA KITAB DE SHUNU?

Kitab de sayau ashan bi saidu, zol al gi dirusu de, bada munakhashat fi radio drama de fi mujtamahat an mashakilat al gi wajah nas wu nas bi akder amulu shunu fi haya tomon. Muderis al kues bi saidu majmu to kef umon bi wedi afkar wu umon bi tifagu fi haja lakin o ma bi weri le majmu le umon ijaba al nesia de shunu.

SABAB TA MUSALSALA DE SHUNU?

Sabab al kebir ta musalsala de yau ashan bi shaja nas ketir, fi musahda ta zaujat tomon, ahal ta nas al umon juzu, soban, wu ahal tanin, ashan umon bi akder ligo ilaj al taman wu umon bi akder fahim:

- Muhima ta wonusa al sawa wu be teriga al kues ben nas al juzu badun.
- Muhima ta asadu malumat ta saha min nas al alimu umon, ze nas ta saha wu nas al gi saidu ma hajat ta saha fi mujtama.
- Muhima ta abuhahat wu umahat, nesibat, ahal, wu soban ashan bi shaja nas al juzu kede fitishu malumat ta saha wu ilaj fi mahalat ta saha.
- Muhima ta rujal ashan bi shaja nasawin tomon.
- Muhima ta sibu zaman ben wilada le uma, iyal, wu usura kamil.
- Himaaya wu istifada ta sibu zaman ben wilada le uma wu jena.
- Muhima ta mustejfa wu ruwa le nas al malimin fi ainu wara mara al derr weledu.
- Muhima ta ligo moya nedif wu khuthura ta ashirabu moya waskan.
- Muhima ta talim ta nadafa fi zaman ta dowra wu amulu dowra ka haja adi.
- Muhima ta amulu khararat sawa fi betaw fi mujtama kaman.

KEF ITA BI AKDER ISTAKHDIM MUSALSALA DRAMIA DE WU KITAB DE

Drama de gisimu le khamistashar halakhat. Ayi halakha indu bidaya wu nihaya. Itakum Kaman bi ainu:

1. Asuma le khamistashar halakhat del kulu ashan ita bi akder arufu gisas ta shakhsia al fogo de.
2. Asuma le halakha muayan hasab barnamij taki al ita gi amulu. masalan, kan ita gi ishtakhal fi barnamij ta nadafa, ita bi akder asma le halakhat min hidashar le khamistashar bes.

GESIMU MAJMUHAT LE MUNAKHASHAT

Ashan munakhashat de bi kun kues, anina bi atulub min ita kede ita agara kitab de tamam gubal ita lisa ma gesimu le majmuhat. De bi kutu ita arufu ita gi amulu shunu wu yatu suwalat yau ita bija asalu. O bi saidu ita geni jahis wu murtaa wu kutu ita akder bada munakhashat al bi kutu nas al msharikin kulu asalu suwalat wu wedi afkar tomon. where. de bi wedi le ita zaman kifaya ashan ita bi asalu nas al malima ta beled fi mawahi de kan ita indu ayi suwal al ita derr nakhish ma umon.

Khathawat al gi ja de muhim shedid fi kef ita bi akder bada mojmumu wu kef ita bi akder gobudu mojmumu de kues:

- Fetishu takum mahal kues al itakum bi akder amulu fogo munakhashat takum kulu isbo. O bi akder kun mahal ta suk aw mederes, fi saala aw ayi mahal al bi akder shilu ashara le khamistashar nafar ashan bi, asma, wu wonusu sawa.
- Tifagu takum fi zaman al kues al itakum kulu rudu.
- Kutu musharikin kede geni murtaa. Ashan kalam de bi ruwa kues, lakabatu rujal ma nasawin wu nas sukurin ma nas kubar ashan bi jibu afkar barau barau.
- Akit inu ita azilu nas al bi akder ja kulu isbo wu Kaman rudu wonusu an hajat ta saha shedid.
- Kede ita arufu majmu taki kues ashan ita bi akder asalu umon suwalat al bi ajib umon.

SHOKOL TA ZOL AL GI JA DERISU DE

Ita ka zol al gi derisu, ita bi sibu fursa le nas majmu ashan bi wedi rai tomon fi mashakilat al wonusu de. De bi saidu majmu taki kun indu malumat ziada wu munakhashat al gi saidu:

- **Saidu tannin ashan bi alimu:** ita ma yau bidaya wu nihaya ta ilim. Ita zol al bi asma le nas, saidu nas, wu ma bi hakimumu nas be ijaba to lakin bi wedi fikira to bes.
- **Kutu jidiya fi jahisu badun:** der kede ita jahizu nefsa taki, wu lazim ita bi weri muhima ta talim ta ayi hisa.
- **Kede ita kun mutwathi wu shathir:** daiman kede ita hawil fahimu afkar ta nas wu wedi le umon ijaba al kues shala kun kan ijaba de barau min al ita derr wonusu de.
- **Shaja umon kede umon sharik:** kede ita shaja shariku khibra wu ilim ben nas ta majmu taki wu Kaman shaja nas kede sharik afkar. Ashan nas bi akder alimu min badun, daman luku suwalat al muhimin le musharikin ashan ita bi akder arufu mustawa ta muk tomon. masalan, imkin wahid min majmu bi asalu sawal gali: “ka nana ma indu gurush ashan ana bi biu mo contenna ta hafizu moya, ana bi amulu shunu?” be suwal zede, ita kede wedi le nas tannin al fi majmu kede juwabu. Kan ita rija suwal de le nas ta majmu, ita bi ja hayir gali fi zol indu khibra aw fikira al bi akder saidu. zekir: ijaba ta mashakil bi akder ligo fi dakhil mujtama. Ita gi wedi fursa le munakhashat wu shariku afkars.
- **Kede ita kun zol ta hadaf:** muderis al kues ma bi kutu musharikin nesitu hadaf ta barnamij. Kan munakhashat bi ga ma bi ruwa kues, musharikin de bi fikir gali zaman tomon gi dayau saakit. Kede munakhashat de ma tala bayikh de bi saidu musharikin ashan fikir fi hal ta mashakilat del wu wedi afkar al kues al bi akder amulu le mashakil de.
- **Kun zol malim wu shuja:** muderis bi akder asalu sawalat min ‘wara ta fesil,’. Wu fi nfsu zaman kede ta kun zol ta shuja: musharikin bi derr fetishu hal min ita wu bi derr kun ze ta yom tani!

Teriga al ita b akder kutu munakhasha de tala giyafa:

Nas kubar bi alimu guwam kan umon akder sharik fi kalam al gi derisu de. Ita ka muderis, kede ita rekis fi nas al gi sharik. Ita yau bi kutu umon sharik wu ita bi asuma le umon be itiram wu jidiya. Hajat al gi jaa de jibu le ita ashan bi saidu ita wu majmu taki kef itakum bi kun idu munakhaha al tamam:

- Kan fi zol gum fok wu wonusu, shukuru zol de tawali. Lazim kede nas geni murtahin gali gi shajau umon.
- Ma ta gata wonusa ta zol fi nus. Kan ita der gata wonusa ta zol al gi wonusu ketir, gata o lakin wonusu lo malesh.
- Kede ita hawil kun indu nas ketir al bi shariku fi munakhashat de., “kalam gali ita derr asuma min nas al ma gi wonusu shaja nas al ma gi sharik ketir fi majmu.”
- Asuma kues le kalam al nas gi wonusu. Ashan zol bi wonusu fi majmu der shuja. Asuma kalam ta zol bi saidu wedi le zol shuja wu hamas. Kan zol indu hamas, umon bi wonusu budun khof, wu bi wedi ijaba al sah, wu bi asalu suwalat, wu fi nihaya umon bi alimu guwam. Kan ita gi asuma e nas be teriga kue, ita Kaman bi alimu wu bi fahim wanasat tomon.
- Asalu suwalat al indu faida ma ta asalu sawalat al bi kutu nas ma bi istefit. Sawalat abu indu faida gi bada be, ‘le shunu...?’ malu/yatu...? miten...? munu...? kef...?’ wu ‘weri le ana ziada...’ masal ta suwalat abu ma idu faida yau; “seii ita kasulu eeden taki?” wu ijaba bi geni bes zede“aai” aw “lala”. Masal ta sawalat abu indu faida yau: “le shunu aninna bi kasulu eeden tanina kan anina tala min bakhana?” wu ijaba to bi kun ijaba al bi kutu nas fahim, alimu, wu shariku afkar.
- Kede ita zekir gali nas ketir gi hawil hilu mashakilat ketir fi haya tomon. Kede ita kutu kalam de fi muk wu hawil shaja umon kef umon be wonusu kalamat de ma nas, wu ashan umon bi ligo de shunu yau gi mana umon min ligo hal. Kan umon fahim de shunu yau gi wegif gidam tomon, umon bi akder fikir tamam kef umon bi fata sika le hal ta mushkila de.

Asadu suwalat:

- Askot badi ma ita asalu suwal ashan bi wedi le mushtarikin zaman ashan umon bi fikir fi ijabab. Geni ainu fi ena ta nas ta majmu de fi zaman al ita gi istena.
- Kan fi zol juwabu, asadu suwal e tani be triga barau wu askot, isteni ijaba.
- Kan fi zol tani juwabu, ma ta tawali ruwa le suwal al nimra itnin. Lakin, asadu kan fi zol tani indu haja o der zidu fi ijaba de.
- Kutu bala fi hajjat al muhimin al zo de bi wonusu wu shukur o.
- Kan fi zol wedi iaba al galat aw ijaba al gi wonusu an kalam batal’, ma ta wonusu le o gali o batal. Kede ita fahimu o aw asadu kan fi zol tani indu ijaba al barau min de. Kan fi zol wedi ijaba al sah, keriru kalam de ashan maluma al sah kede lesegu fi ras tomon.
- Kaman kutu bala fi tija ta nas al ma gi wonusu. Badi marat zol wahid aw nafaren bi wonusu ketir fi barnamij kuluu. Kede ita shaja nas al ma gi wonusu de wu weri le umon gali de hak tomon ashan umon bi shariku khibirat tomon ma nas. Kan fi zol wahid gi wonusu ketir min tanin, badi marat fi nas tani indu afkar barau barau fi majmu. Tannin de bukun haja de hasil le umon,wu umon bi kafu ashan wonusu. Kede kutu nas al ma gi wonus kede wonusu.

- Kan ita ma indu ijaba le suwal al asadu de, o ma batal ashan ita bi iterif. Ita bi akder weri le umon gali ia bi jaa fetishu ijaba de inshallah, wu ita bi gedimu kalam de le nas al malimin tanin. Kaman ita bi akder weri le umon kede umon ruwa le akrab mustejfa le ziada min malumat.

Khibirat ta muderis al mahlim:

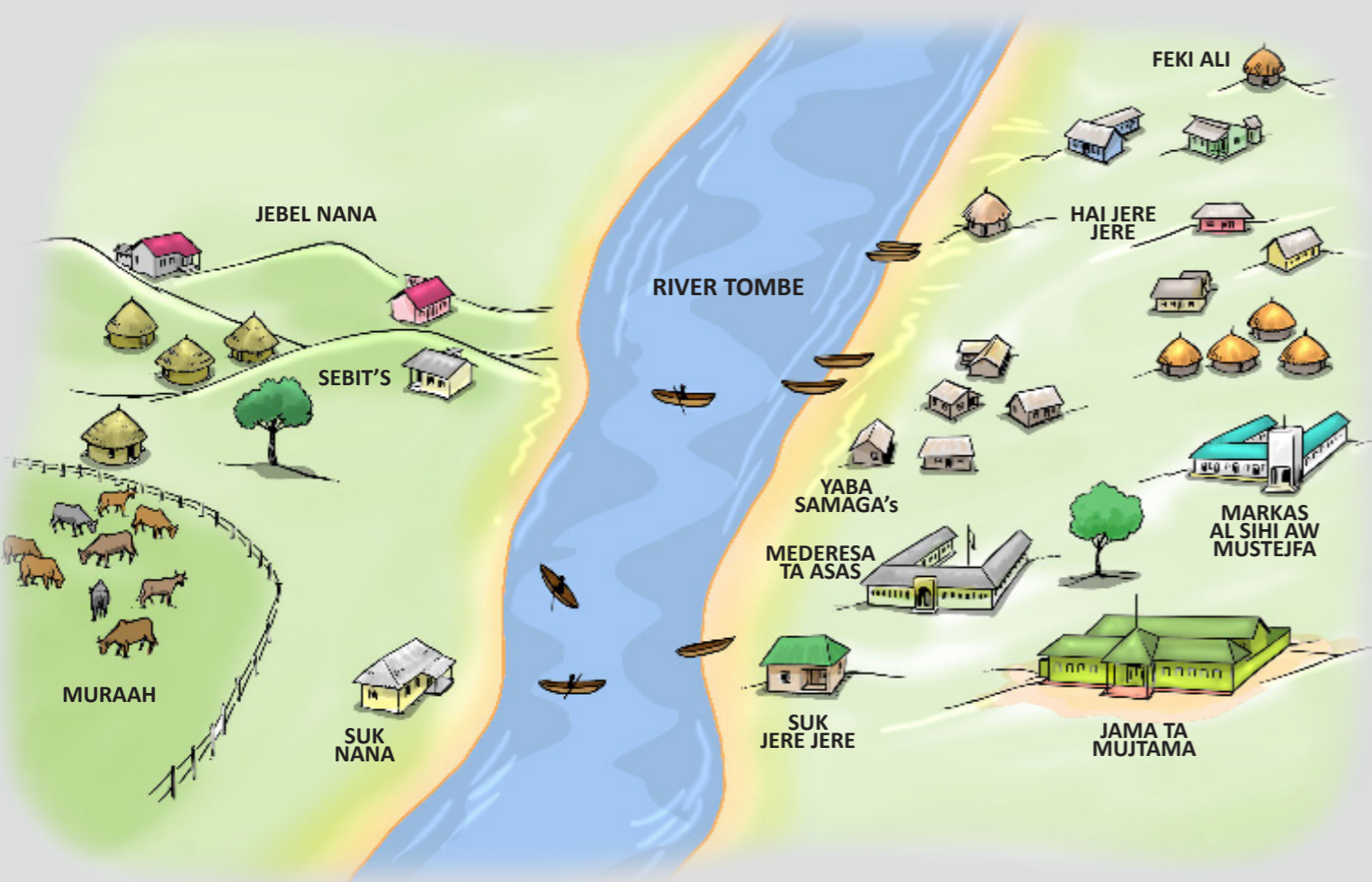
- O bi akder fahimu mujtama wu arufu mashakilat tomon.
- O daiman jahi ashan bi alimu min umon (o bi ainu ayi zol ka zol mahlim) wu asuma gisas tomon.
- O lazim bi kun zol al bi asuma kalam kues wu shaja zol fi wonusa be ziadat ze: ...wu yala, fi shunu hasil...? Weri le ana ziada alek allah....
- Lazim bi yikun zol al arif wonusu wu bi wonusu lukha al nas kulu bi fahim.
- Lazim yikun zol al arufu haja ta WASH, FP wu MNCH.
- Kede fahim gali tegyir de ma haja sahil. O gi bada be hilu mishkila awel, wu ainu istifada ta tegyir de, wu fetishu haja aw khibirat al bi saidu fi tegyir de.
- Ma ta shitimu adat wu takhalit ta nas aw kelim gali umon batal.
- Zol al bi akder shaja nasawin wu rujal ashan bi shariku sawa, kede ita fahimu gali umon kulu bi akder saidu fi kalam de.
- Shaja nas al ma gi wonusu ketir ashan bi wonusu fi munakhashat de.
- Kutu kede nas de ma bes wonusu an Drama de bes lakin kede umon Kaman wonusu ma badun.
- Kede ita akidu inu nas kulu gi asuma ita kues.

BIDAYA TA AYI HISA

1. Selimu nas kulu, shukur umon ashan umon akder jaa wu kede umon weri asami tomon.
2. Weri le umon gali ita derr kede hisa de shilu saah wahid(bi akder geru– ainu awel yatu yau kues ma umon.
3. Ashrah le umon gali sabab ta munakhashat de yau ashan bi wedi le umon fursaa ashan umon bi fikir wu nakhish fi kalamat al gi waji umon, wu ashan umon bi asadu suwalat wu wedi afkar tomon.
4. Kan de yau awel mugabala ta majmu de, weri le umon isim ta Drama de wu asma ta nas al gi mesil fogo. Ma ta weri le umon gisa de kulu gubal lisa.

MAP OF SETTING/ YABA SAMAGA

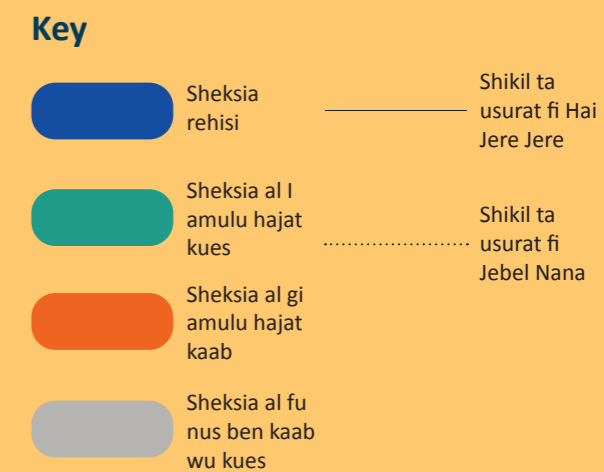
Mahalat aw biyut al gerib ma bet ta Yaba samaga



DUNIA TA DRAMA

Dunia ta drama o mahal ijtimahiya al gisa aw gisat gi hasil fogo. Fi temsilia ta mujtama de, gisat al talata de kulu bi hasil fi mahal wahid al huwa yau usura ta Yaba Samaga, wu de usura kebir al bi geni gerib ma Medina ta Juba, Junub Sudan, gerib ma bahar. Fi temsilia de, ketir min nas ta usura de indu mashakilat ta mana himil, mugabalat ta nasawin al hamilanin, wu nadafa. fi resim al gi jaa de ita bi ligo dor ta ayi shekhsia.

Yaba Samaga
shekhsiat ta drama de



SHEKSIAT AL FI DRAMA TA RADIO DE

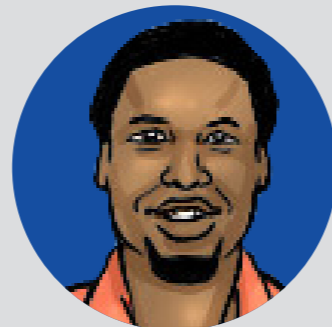


NUNU

Nunu indu ishirin sena wu jouza ma Hakim, wu de yau zol al umon weledu mo itnin iyal. **Fi Drama ta SBC o sheksia rehisi al kan muhtaj le mana himil wu o jaa alimu wu ligo teriga ta mana himil be musaada min rajil to Hakim.** Sheksia abu rehisi de zol al bi mesil majmu takum wu kaman indu nefsu mashakilat ze tannin de. O bitmana ruwa fi korsat ashan bi jaa saidu rajil to wa iyal to, lakin o kan bi kafu gali mara al kebir fi bet de bi jaa aba.

HAKIM

Hakim, indu tiza wu ishirin sena wu o yau rajil ta Nunu wu aku ta Jinabu abu suker. **Fi drama de o Kaman sheksia abu mehisi laanu o bi jaa alimu kef o bi saidu mara to, Nunu, fi istemal mana himil.** O zol ta gobudu samaga wu Kaman rudu usura to wu Kaman o gi asuma le mara to kan usura to der dakalu fi kalam tomon.



ZEKIYA

Zekiya, indu tiza wu ishirin sena, wu o mara ta Jinabu, o shakhal fi suk ta Jere Jere. O gi istamil dawayat ta mana himil, lakin Jinabu ma der kalam de. **O gi shaja Nunu kede shilu mana himil wu o sheksia al gi wonusu kalamata al kues fi drama de.** O rudu shokol wu usura to Kaman wu o gi akilu nas fi bet ashan shokol to de indu gurush ketir sei sei lakin rajil to ma bi geni murta aw be aman ashan kalam de.

JINABU

Jinabu, indu itnin wu arbeyin sena wu o rajil ta Zekiya, wu o yau mosul e bet ta Yaba Samaga. O rudu geni fi sika wu rudu hajat ta adat wa takhalit wu ma bi rudu shokol lakin derr haya al kues. O ma derr Zekiya kede kun indu afkar to barau wu o bi umin gali de shokol ta rajil ashan o bi dug umara to. **Fi drama de, o bi mesil hajat al kab wu o sheksia al kaab aw ma gi fahim.**



Mama Hawa

Uma al kebir ta bet ta Yaba Samaga, Mama Hawa, indu tamanya wu kamsin sena, wu o uma ta Jinabu wu Hakim. O ka zol al rajil to mutu, o gi ainu gali de shokol to ashan o bi kutu isim ta rajil to kede ma woduru wu o daiman derr kede nasawin al fi bet de taabi adat wu takhalit. O ma murtaa be khara ta Nunu al o bi istamil mana himil de wu o ma derr Hadiya kede ruwa fi mustejfa le dayat. **Fi drama de o sheksia al kaab, wu ma derr geru.**

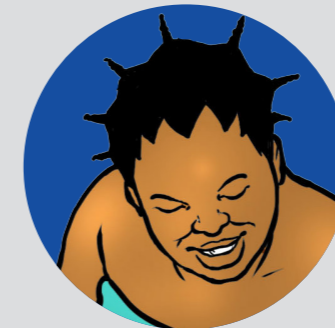
IDUMA

Iduma, indu tamanya wu teletin sena, o mara ta morhum Simon, awel fikir ta Mama Hawa, wu o uma ta Ajeko. Hasab ganun ta adat wu takhalit tomon ta beled, o biga mara ta Jinabu ashan jinabu aku ta Simon. O bi umin be hajat ta kujur shedid ashan kida o bi dowru le Feki Ali wu kujurat tannin de le dawa ta ishal wu nesla wu dawa ta himil wu dawa ta kher. O ma murtaa be kalam ta nas Hadiya wu Kimbo be kalam tomon al umon gi dowru fi mustejfa de lakin fi nihaya o jaa sedek gali fi ayanat tannin Feki Ali ma bi akder aliju wu ayanat de ile mustejfa yau bi akder le umon. **Fi drama o sheksi al batal, wu ma derr geru.**



KIMBO

Kimbo, indu itnin wu ishirin, o rajil ta Hadiya, umon indu jena wahid wu nimra itnin to yau fi batna. O jena ta morhum Simon wu uma to yau Iduma, wu o jena ta aku ta Jinabu wu Hakim. **O sheksia rehisi al jaa alimu kef o bi saidu mara to Hadiya fi ruwa le mugabala ta dayat.** Fi drama ta SBC de o bi geyif be wanasa ta nas abu jouzu wu wanasat ta rujal, wu bi rudu sharik fi wanaat ta MNCH. O gi agara igtisat wu o bi ishtakhal ma aku abu to Hakim fi shokol tomon ta murkab de.

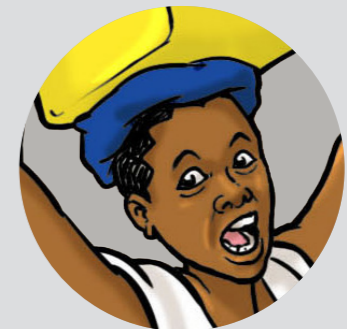


HADIYA

Hadiya, indu isshirin sena, o mara ta Kimbo. **Hadiya sheksia rihisi fi MNCH al akder ligo teriga ruwa le mugabalat ta dictor budun mushkila ashan o akder wonusu le rajil to.** O tala hamilan ligo o lisa kan fi mederesa wu geni ma uma to fi juzu min zaman to ta himil hasab adat wu takhalit tomon. Wilada to al awel de kan saab.

AJEKO

Ajeko, indu arba tashar sena, o jena ta Iduma, wu o ukut ta Kimbo. O ainu dowra to geribat de wu sheksia to de gi rekis fi saha ta banat al indu dowra wu nadafa tomon ka haja muhim fi haya tomon fi zaman al umon gi tala nasawin kalas.



DIKTOR JUMA

dictor ta Boma de, Diktor Juma gi dowru min beled le beled wu dderisu nas hajat ta saha wu o Kaman bi ainu wara nasawin al ayanin wu iyal kaman.

FEKI ALI

De kujur ta beled wu Kaman zol al bi aliju nas ma dawayat ta beled.

DE MUNU YAU SHEKSIA REHISI?

Sheksia rehisi de ma bi mana gali sheksia de kues wala batal. Umon yau nas al muhimin shedid fi Drama ashan umon gi mesil nas aw hajat al gi hasil fi beled takum (zol al ita derr geru). Al sheksia al rehisi de bi murru be hajat al ma indu ferik ma hajat al gi hasil fi beled taku aw hila takum.

BAADI AL HALAKHA

1. Gofulu radio.
2. Nadi musteriin kede nakhish fi ayi juzu min drama de al umon derr nakhish fogo. Rija muk tomon fi hajat al muhim kan umon biga bi wonusu hajat al ma muhim.
3. Istakhdim suwalat ta munakhashat al fi hini de kan umon bi askot sakit.

NIHAYAT TA HISA

1. Gofulu munakhashat de be limu malumat al kan wonusu al muhim shedid.
2. Zekir umon be zaman wu yom al ta barnamij al jaii.
3. Shukur umon ashan umon jaa, wu ashan umon bi intebi, wu ashan umon akder shariku afkar kaman.
4. Kan umon indu suwalat ziada, weri le umon mahal al umon bi akdr ruwa fogo le ziada min malumat.

HALAKHAT WU TERIGA TA MUNAKHASHA

HALAKHA AL AWEL

Halakha be tegsir to

Jinabu wosulu fi bet be nahar min mahal ta Mama Yonga wu bada fetish umara to, Zekiya, ashan kede amulu lo fotur. Iduma bada weri lo gali Zekiya ruwa fi mustejfa, wy kalam de kutu Jinabu tala zalan. Wu tarakun, Zekiya ruwa jibu moya min Donki ma Nunu wu de yau mahal al daiman umon gi wonusu kalamata tomon ta mustagbal . Zekiya shaja Nunu ashan kede o ruwa sejilu fi korsat. Nunu der sejilu lakin o bi kafu rajil to Hakim bi wonusu shunu.

Zekiya wu Nunu rija fi bet wu ligo Jinabu zalan batal wu bada asalu Zekiya o gi jaa min wen. Jinabu bada juru Zekiya fi juwa wu bada dugu Zekiya. Jinabu ligo fawayat ta mana himil ta Zekiya de w bada geni asalu o ligo o gi dugu o. Hakim wosulu bet wu bada neng neng ma Jinabu fi kalam al jinabu dugu Zekiya de.

Nunu bada fikir fi asbab ta Zekiya al kutu o istamil dawayat ta mana himil de laanu o zatu derr shilu dawa. Nunu bada geni fetishu malumat ketir an dawa de ashan Kaman derr shilu ashan bi saidu o ligo zaman ashan o bi ruwa ainu mustagbal to.

Suwalat al gi nakhishu:

[Wedi le umon fursa kede umon sharik afkar tomon wu suwalat tani/wu malumat al khalat yala wedi le umon malumat al sah]

1. Itakum gi fikir shunu an halakha de? Yatu juzu to yau itakum rudu shedid? Yatu juzu yau itakum ma rudu shedid?
2. Yatu ahdaf aw ahlam yau ita indu le nefsa taki aw le iyal taki?
3. Min drama de, ita fahim shunu an mana himil (dawa ta mana himil)?
4. Ita bi wonusu shunu fi akhlak ta Jinabu wu ilakha to ma Zekiya? Yala wu Nunu wu Hakim?
5. Ita bi his kef be kalam al Zekiya gi ruwa shilu dawayat ta mana himil de (mana himil)? De munu yau ita gi ainu indu khara ka ja fi zaman ta saha ta usura? Wu le shunu zatu?
6. Hal fi teriga tani ta hilu mushkila budun mashakil?
7. De shunu yau ita alimu min halakha de al ita derr geru fi haya taki?



Hajat al muhim al derr kede ita alimu:

- Wonusu sawa ma rajil taki aw mara taki wu shariku ahlam aw ahdaf le usura taki bi kutu ilakha takum tala gowi.
- Istamilu dawayat ta mana himil o ahsan teriga al ita bi nezimu usura taki wu akidu inu uma wu jena taki fi saha al kues wu murtahin ze ma umon derr.
- Istakhdimu dawayat ta mana himil (mana himil) ashan ita bi nizamu usura taki bi saidu itakum ligo zaman ashan ita bi amulu hajjat al kues fi haya takum. De bi mana itakum bi akder tifagu sawa fi kam iyal itakum der weledu wu miten itakum derr weledu umon.
- Istakhdimu dawayat ta mana himil (mana himil) umon ahsan teriga. Kan ita (aw rajil taki aw mara taki) indu mishkila indu mushkila fi gisim, kede itakum gabil dicator gubal lisa ita ma bada istamil.
- Dugu mara taki o jerima fi Junub Sudan hini wu bi asir ma mara taki. Shakila ma mara taki aw rajil taki bi asir ma gisim to aw muk to mustakhbaliyan.

HALAKHA NIMRA ITNEN

Halakha be tegsir

Baadi ma Hakim ruwa ashan gabil ol al indu makana le murkab tomon al ahmar de, Mama Hawa wu Nunu bada geni haki kalam al hasil ben Zekiya wu Jinabu. Ligo Mama Hawa ma murtaa be kalam al Jinabu dugu Zekiya de, o kelimu gali felan Zekiya galan ashan o ruwa istakhdimu dawayat ta mana himil budun ma o bi weri le Jinabu lakin ma mutafik be kalamata ta zaman ta dugu nasawin de. Shalakun Nunu jadi fi kalam ta mana himil, o ma bi wonusu kalamata to le Mama Hawa. Zekiya weri le Nunu gali o gi dusu dawayat to ta mana himil de min Jinabu ashan jinabu ma der wonusu ma o fi kalam de. Zekiya bi umin gali Hakim shuwiya gi fahim wu shaja Nunu kede wonusu mo.

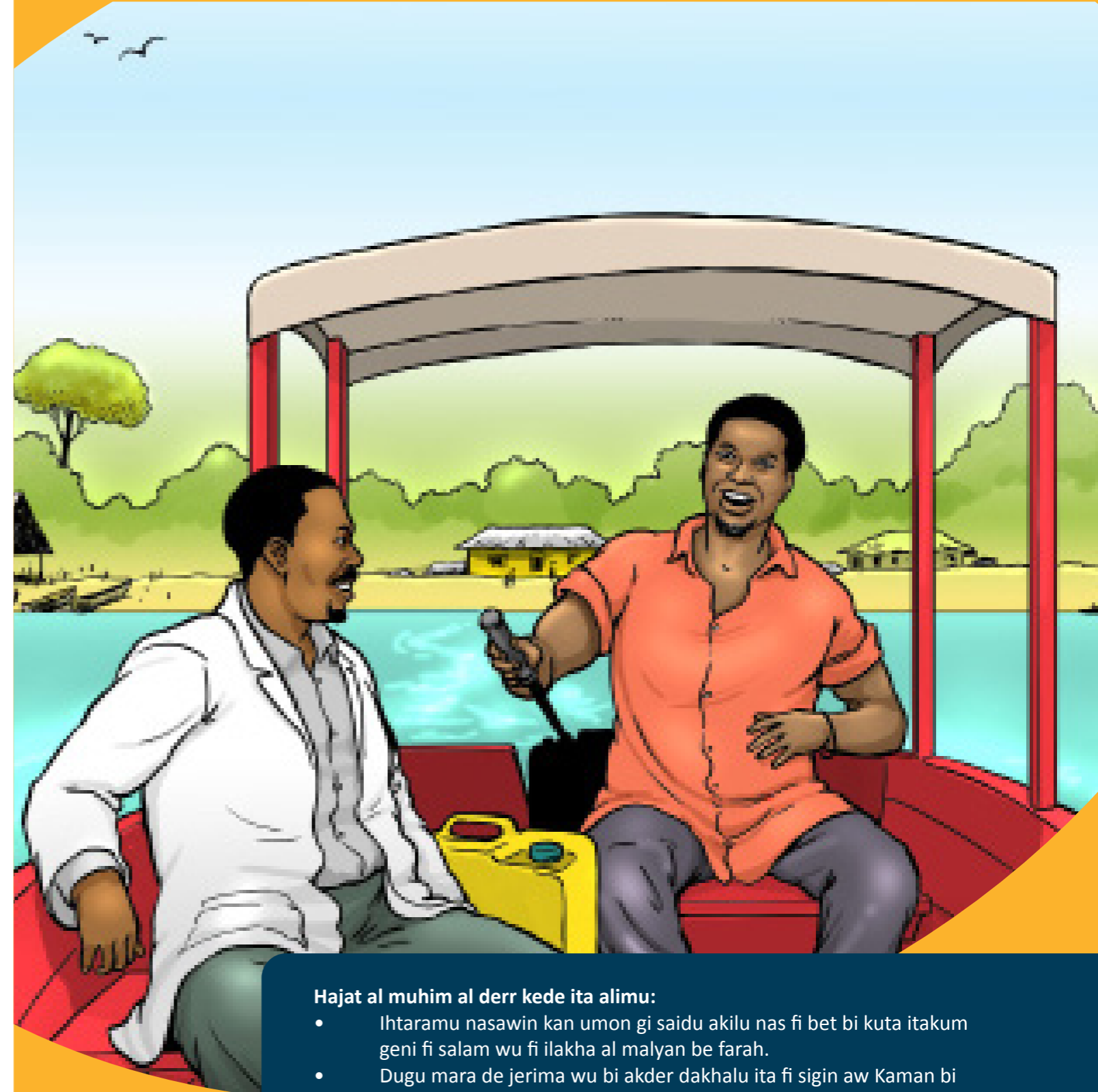
Diktor Juma, dictor ta Boma de, jaa fi bet ta Yaba Samaga ashan bi fetishu Zekiya ashan Zekiya ma jaa fi intimaa tomon ta nas kubar ta Suk. Jinabu neng ma Diktor Juma wu kelim lo gali lei o bi wonusu ma mara to budun o fi fogo. Zaman Diktor Juma ainu Zekiya, o kan ma murtaa be teriga al ena ta Zekiya werimu bo de. Jinabu wu Zekiya bada kalagu gisa gali Zekiya kan awgu nefsa to barau. Diktor Juma gum shaja Zekiya kede o ruwa fi mustejfa ashan bi aliju ena to de. Fi taraf bahar, Hakim haki le Diktor Juma gali Zekiya ma awgu barau lakin Jinabu yau dugu o. Diktor Juma gum hayir wu kelim gali Jinabu kasura ganun w ugali mufrut Zekiya bi ihtaramu ka zol al mosul fi bet de.

Nunu gedimu Zekiya fi mahal ta ilaj ta ena to de. Zaman umon fi mustejfa de, Zekiya ruwa fi mahal ta mana himil wu geru dawayat to min hubbub le huguna, al shuwiya ma bi akder arufu. Nunu hayir kalam al Zekiya lisa musir fi kalam ta mana himil baadi Jinabu dugu o. Zekiya weri le Nunu gali nasawin ketir gi wegif fi saf ashan umon b ligo dawa ta mana himil de wu gali hakuma bi shaja kalam de. Nunu bada fikir fi kalam ta shilu mana himil kan bi akder saidu fi kalam to ta korsat de.

Suwalat ta munakhashat:

[Wedi le umon fursa kede umon sharik afkar tomon wu suwalat tani/wu malumat al khalat yala wedi le umon malumat al sah]

1. Itakum gi fikir shunu an halakha de? Yatu juzu to yau itakum rudu shedid? Yatu juzu yau itakum ma rudu shedid?
2. Ita gi ainu salam wu himaya ta usura taki de ze shunu le ita? ? itakum bi tifagu ma Diktor Juma zaman o kelim gali nasawin bi istahal ihtiram ze ma umon gi ihterimu rujal tomon? Le shunu umon bi istahal wu le shunu umon ma bi istahal zatu?
3. Zekiya kan wonusu an shilu mana himil ashan bi wedi zaman bein iyal to. Istifada to shunu kan sibu nasawin shilu kharar zede barau fi usura aw fi mujtama? Fi shunu batal bi hasil kan ma sibu o shilu kharar de?
4. Zekiya yau bi akilu bet. Ita bi his kef be kalam de? Yatu dory au mara bi akder alabu fi akilu bet wu amulu kharar fi bet aw fi usura kamil? Ashraa ijaba taki.
5. Rudu Nunu fi korsat al kan o segil fogo de. lakin, imkin o bija hamil wu o ma bi jaa kalasu korsat de. Swonusu lo kede o istamil dawayat ta mana himil lakin zaman oo ainu haja al hasil le Zekiya, o bada kafu. Itakum bi akder arshit o kef?
6. De shunu yau ita alimu min halakha de al ita derr geru fi haya taki?



Hajat al muhim al derr kede ita alimu:

- Ihtaramu nasawin kan umon gi saidu akilu nas fi bet bi kuta itakum geni fi salam wu fi ilakha al malyan be farah.
- Dugu mara de jerima wu bi akder dakhlu ita fi sigin aw Kaman bi asir ma saha ta usura taki.
- Istamilu dawa ta mana himil (mana himil) fi junub Sudan hini masmu le nasawin. Umon indu hak ashan bi shilu kharar fi kalam ta saha tomon budun ma umon bi asalu rujal tomon awal.
- Istamilu dawa ta mana himil (mana himil) bi wedi le ita forsa ashan ita bi khariru kam iyal yau ita derr weledu, wu mitten ita der weledu umon, wu mitten ita derr wegifu welada.
- Ruwa fi mustejfa o ahsan teriga al ita bi akder ligo ilaj le jara aw ayan kan gobudu ita, wu Kaman ashan ita bi ligo hajjat ze dawa ta mana himil.
- Wonusu ma dictor taki an dawayat ta mana himil bi saidu ita ligo ahsan teriga ta mana himil al bi ruwa ma ita (mana himil) ashan ita bi akder khathithu kues le mustagbal.

HALAKHA NIMRA TALATA

Episode Summary

Nunu wu Hakim gi nakhishu hal Zekiya mofurut bi asalu Jinabu awel gali o derr istamil mana himil. Nunu bada ashrah le Hakim gali Zekiya bi kafu wonusu ma Jinabo an kalam ta mana himil de. Hakim akidu le Nun ugali o bi akder wonusu lo ayi haja. baaden, baadi Jinabu fitna Nunu le Hakim gali bukun Nunu gi dusu haja min o, Hakim jaa le Nunu wu weri lo gali o ma derr wonusu fi kalam ta mana himil de tani. Nunu bada ashrah le Hakim gali o derr shilu dawa ta mana himil de ashan o derr wegifu wilada shilu o ruwa fi korsat le mustagbal to. Hakim bada shaja Nunu kede o ruwa wonusu ma Mama Hawa al Kaman bi umin gali mana himil de haja batal wu de hajat ta medina. Nunu wuHakim tifagu gali Nunu bi ruwa le Mama Fatuma ashan bi asuma kharar to kaman.

Suwalat ta munakhashat:

[Wedi le umon fursa kede umon sharik afkar tomon wu suwalat tani/wu malumat al khalat yala wedi le umon malumat al sah]

1. Itakum gi fekir shunu an halakha de? Yatu juzu to yau itakum rudu shedid? Yatu juzu yau itakum ma rudu shedid?
2. Weri le anina bet al fogo salam bi geni kefi?
3. Mama Hawa kan gi zekir ayat ta zaman ligo o kan shab. Kan le ita hajat geru kefi fi mujtama taki ligo ita kan suker wu hasa? Wu de shunu yau geru? De munu yau gi hakimu kharr t mana hmil fi bet? Seii de haja al bi akder geru?
4. Le shunu ita gi ainu Zekiya ruwa istamil dawa ta mana himil de be sir? Do seii ita gi fekir o kan bi akder istamil dawa de kan Jinabu kan akder asuma kalam to?
5. Ita gi his be shunu an ilakha ta nas Nunu wuHakim? O mukhtelif kefi min ta nas Zekiya wu Jinabu?
6. Hasab kalam al Nunu wonusu leHakim, de shunu yau istifada ta istamilu dawayat ta mana himil?
7. Wen wu mitten yau ita bi akder ligo malumat an mana himil?
8. De shunu yau ita alimu min halakha de al ita derr geru fi haya taki?



Hajat al muhim al derr kede ita alimu:

- Wonusu sawa ma rajil taki aw mara taki fi kalam ta nizamu usura bi saidu itakum ligo hal al taman al bi saidu itakum kulu. De bi mana itakum bi akder amulu kharar ta kam iyal itakum derr wu mtten itakum derr umon sawa.
- Saidu badun fi amulu kharar ta nizamu usura sawa bi saidu itakum amulu ahsan kharar le usura takum, shala kan nas tannin ma bi tifagu ma itakum fogo.
- Ruwa fi mustejfa o ahsan teriga al ita bi akder ligo ilaj le jara aw ayan kan gobudu ita, wu Kaman ashan ita bi ligo hajat ze dawa ta mana himil.
- Wonusu ma dictor taki an dawayat ta mana himil bi saidu ita ligo ahsan teriga ta mana himil al bi ruwa ma ita (mana himil) ashan ita bi akder khathithu kues le mustagbal.

HALAKHA NIMRA

Halakha be tegsir

Kimbo wu Mama Hawa gi wedi le Hakim ashan gi ainu shilu Nunu le Jebel Nana yau haja al muhim lo min Nuna bi geni ruwa jibu gesh le Mama Hawa. Jinabu tala zalan ma Hakim gali lei Hakim gi sibu mara kede hakim o.

Baadi ma Nunu wosulu fi Jebel Nana, o geni haki le Mama Fatuma kefi mana himil de bi saidu usura to ligo haya al umon der. Mama Fatuma shaja Nunu kede o rija fi mederesa wu kede umon ma Hakim wegifu wilada ta jena al jai de.

Fi taraf bahar, Hadiya kan mohtach le musaada ta Hakim shedid laanu Kimbo kan bi katis fi nus ta bahar. Badal Kimbo bi isteni Hakim rija bet, Kimbo bada shilu Murkab abu Ahmar de, ligo lisa ma salau kues naman o gerib bi gatis fi nus ta bahar. Hakim ankis o lakin Jinabu lomu Hakim ma mara to fi kalam al hasil le Kimbo de.

Zaman Nunu rijaa, umon bada tifagu ma Hakim gali o bi ruwa le korsat wu wegifu wilada ta jena al gi jaa de.

Suwalat ta munakhashat:

[Wedi le umon fursa kede umon sharik afkar tomon wu suwalat tani/wu malumat al khalat yala wedi le umon malumat al sah]

1. Itakum gi fekir shunu an halakha de? Yatu juzu to yau itakum rudu shedid? Yatu juzu yau itakum ma rudu shedid?
2. Ita bi his kefi be teriga al Hakim bi kutu kalam ta Nunu awel fi ayi haja? Kan le ita sei kalam de bi kutu Hakim beinu ze o ma rajil? Ashrah ijaba taki.
3. Ita his kefi zaman gabilu Nunu fi korsat to de? Ita gi ainu kede o amulu shunu?
4. Bi akder shajau nas al jouzu kefi ashan umon bi nakhishu fi kalam ta mana himil wu tifagu sawa le mana himil?
5. Kharar ta munu yau kede asumau kan nas abu jouzu bi tifagu le usura tomon? Aw Kaman kan umon ma tifagu?
6. Itakum bi fekir shunu fi kalam ta Mama Hatuma al gali kede Hakim ruwa ma Nunu fi mustejfa? Sei fi teriga tani al rajil bi akder saidu mara to?
7. Diktor Juma, Hakim wu Mama Hatuma umon kulu wonusu dith Jinabu be kalam al o ma bi amulu Zekiya kues bo de. Ita gi fekir shunu an haja de?
8. De shunu yau ita alimu min halakha de al ita derr geru fi haya taki?



Hajat al muhim al derr kede ita alimu:

- Asuma le rajil taki aw mara taki wu amulu kharar sawa bi saidu itakum kun indu tifagia al bi kutu usura takum istefit.
- Hadiru intimahat ta mana himil sawa ma mara taki bi saidu itakum amulu kharar al tamam.
- Fi terigat ketir al ita bi akder saidu mara taki aw rajil taki. Wonusu takum ma badun wu ainu takum yatu yau ahsan le takum.
- Wonusu an haja al ita asma bi akder akkis haya ta zol.

HALAKHA NIMRA KHAMSA

Halakha be tegsir

Ze ma Hakim wu Nunu gi jahizu ashan umon bi ruwa fi mustejfa ta mana himil, Mama Hawa tani bada neng neng fi kalam de. Fi mustejfa, dictor selimu Nunu wu Hakim wu akidu le umon gali mugabala tomon de ma bi weri le ayi zol wu o bada juwabu suwalat tomon wu hajat kaab al umon kan bi asuma an dawa ta mana himil. Hakim wu Nunu geni nakhishu kalamata al umon alimu min mustejfa de fi sika lgo umon bi ruwa bet. Umon lisa ma tifgu fi yatu teriga ta mana himil yau umon der, umon tifagu gali mana himil de yau ahsan khathwa wu Nunu sedegu gali umon ma Hakim bi akder amulu ahsan fikira sawa.

Fi zaman Nunu wu Zekiya geni nakhis fi teriga ta mana himil, Hakim wu Jinabu geni neng neng fi musuliat ta bet wu munu yau bi kun musul fi bet. Hakim gali o yau sala Murkab al Ahmar de ashan o der abu to morhum Yaba Samaga kede kun murtaa.

Suwalat ta munakhashat:

[Wedi le umon fursa kede umon sharik afkar tomon wu suwalat tani/wu malumat al khalat yala wedi le umon malumat al sah]

1. Itakum gi fekir shunu an halakha de? Yatu juzu to yau itakum rudu shedid? Yatu juzu yau itakum ma rudu shedid?
2. Ita bi fekir shunu fi neng neng ta nas Hakim wu Jinabu? De munu yau sah? Ita bi fekir shunu fi shaja mara taki (aw kan gi shajau ita) wu amulu kharar sawa?
3. Ita bi fekir shunu fi kalam al Hakim gedimu Nunu le mustejfa? Seii o muhim zatu? Yatu teriga tani yau Hakim bi akder saidu Nunu?
4. Ita bi fekir shunu fi teriga al dictor de amulu aw wonusu ma nas Nunu wu Hakim? Sei umon bi kutu sikha fi dictor de? Seii malumat to de sah?
5. De shunu yau ita alimu min halakha de al ita derr geru fi haya taki?



Hajat al muhim al derr kede ita alimu:

- Istamilu dawayat ta mana himil o ahsan teriga al ita bi nezimu usura taki wu akidu inu uma wu jena taki fi saha al kues wu murtahin ze ma umon derr.
- Istakhdimu dawayat ta mana himil (mana himil) ashan ita bi nizamu usura taki bi saidu itakum ligo zaman ashan ita bi amulu hajat al kues fi haya takum. De bi mana itakum bi akder tifagu sawa fi kam iyal itakum der weledu wu miten itakum derr weledu umon.
- O muhim shedid ashan ita bi azilu yau teriga ta mana himil yau bi ruwa ma ita. Fi al gi wegifu wilada muda zaman besit wu fi al gii wegifu mara wahid.
- Ruwa fi mustejfa o ahsan teriga al ita bi akder ligo ilaj le jara aw ayan kan gobudu ita, wu Kaman ashan ita bi ligo hajat ze dawa ta mana himil
- Azilu ahsan teriga ta mana himil bi saidu ita amulu ahsan musttakhbal le usura taki.

HALAKHA NIMRA SITA

Halakha be tegsir

Batna ta Ajeko bada waja wu dom bada kubu min gisim to. Zaman Iduma lahizu gali Ajeko gi ainu dowra to al awel, o bada ihtefil be kalam de wu bada jahizu le ihtifal al kebir ashan Ajeko kalas bi ga mara. Nunu wedi le Ajeko dawa ta waja batna wu alimu o kefi o bi istamil kombus.

Fi zaman ta ihtifal de, Jinabu kelim gali Ajeko kalas jahis le jouzu, wu de yau kalam al Hakim ma tifagu fogo kulu kulu. Fi nefsu zaman, Zekiya, Iduma, wu Mama Hawa geni alimu Ajeko. Lakin Iduma gali banat kede geni fi bet wu beyit min awlat fi zaman al umon indu dowra, Zekiya bi umin gali zaman geru, wu banat bi akder ruwa fi mederesa shalla kun kan umon indu dowra. Zekiya kelim le Iduma gali Ajeko lisa suker le jouzu wu kede o kalasu mederesa awel.

Kimbo kelim le Hadiya kede jibu le ruwal de moya wu merisa. Gisim ta Hadiya kan ma kues wu o bada waga kemir.

Suwalat ta munakhashat:

[Wedi le umon fursa kede umon sharik afkar tomon wu suwalat tani/wu malumat al khalat yala wedi le umon malumat al sah]

1. Itakum gi fekir shunu an halakha de? Yatu juzu to yau itakum rudu shedid? Yatu juzu yau itakum ma rudu shedid?
2. Banat bi arufu dowra tomon kefi? Fi yatu umur yau kede banat alimu kalam ta dowra? Ita bi akder saidu banat fi zaman ze de kefi? Seii fi haja awlat bi akder alimu fi zaman de?
3. Halakha de gi wonusu an kefi zaman hasa geru min zaman al ikhwat ta uma ta Ajeko kan sukerin. umon kan bi umin be shunu fi zaman dak? Banat ta zaman dak de bi geni kefi kan umon indu dowra? Hal kede Ajeko o geni be teriga to barau?
4. Ajeko indu ahlam wu thumuhat kan o raba. Itakum bi sedek gali binia kan ainu dowra to manatu tuwali o jahis lee jouzu? Fi yatu zaman yau kues le binia ashan bi jouzu?
5. Hakim wonusu an kefi Kimbo bi ga bi alimu kefi o bukun rajil mosul wu kefi Kimbo bi ga bi said umara to. Kalam de gi beinu le ita kefi? Musaada ta shunu yau ita der, aw al ita bi akder saidu ma zol?
6. De shunu yau ita alimu min halakha de al ita derra geru fi haya taki?



Hajat al muhim al derra kede ita alimu:

- Alimu binia hajata ta dowra gubal lisa o ma ainu dowra to bi saidu o arufu dowra de bi jaa mitten wu kefi o bi ihtam be gisim to kan dowra to jaa.
- Wonusu ma awlat wu alimu umon kefi umon bi ihtarim nasawin fi zaman tomon ta dowra o muhim shedid ze derisu banat an hajata ta dowra.
- Kan binia ainu dowra to ma bi mana gali o jahis lee jouzu aw kede o sibu mederesa kalas. Fi terigat ketir itakum bi akder saidu aw shaja banat sukerin de ashan bi hagigu ahlam tomon.
- Shajau mara taki aw rajil taki be wanasat al kues bi saidu ilakha takum kun gowi.

HALAKHA NIM SABA

Halakha be tegsir

Kimbo ma murtaa be kalam al Hadiya kemir fi zaman ta ihtifal de. Iduma kelim gali bukun Hadiya hamilan. Kimbo ma arif seii kan kede shilu Hadiya le mustejfa, lakin Iduma asuru Kimbo kede ruwa le medersa wu akid le o gali o bi ainu wara Hadiya.

Diktor Juma fi bet ta Yaba Samaga ze ma kan Kimbo talibu ashan kede o jaa fahisu Hadiya. Mama Hawa weri le o gali Hadiya ruwa le Feki Ali wu gum turudu o bara. zaman Kimbo rijaa fi bet, o tala zalan be kalam al Hadiya ruwa le Feki Ali wu ma Diktor Juma, wu ashan Kaman dawayat ta beled al wedi le Hadiya de bi zidu ayan to de. Kimbo wafigu ashan bi shilu Hadiya le mustejfa.

Suwalat ta munakhashat:

[Wedi le umon fursa kede umon sharik afkar tomon wu suwalat tani/wu malumat al khalat yala wedi le umon malumat al sah]

1. Itakum gi fekir shunu an halakha de? Yatu juzu to yau itakum rudu shedid? Yatu juzu yau itakum ma rudu shedid?
2. Seii nas fi mujtama takum gi akhiru shilu zol fi mustejfa kan zol ayan? Seii fi haja anina bi akder amulu ashan bi geru kalam de?
3. Istifada ta ruwa le mugabala ta dictor shunu kan zol arufu gali o hamilan? Seii fi hadat wu takhalit al batal al bi kelim kede mara ma ruwa le mugabala ta dictor kan o ayan? Wala fi al kues al bi kelim aw shaja mara kede ruwa le mugabalat de?
4. Ita fi fekir shunu fi kalam al Kimbo saidu Hadiya de?
5. De shunu yau ita alimu min halakha de al ita derr geru fi haya taki?



Hajat al muhim al derr kede ita alimu:

- Arufu urudhat al kaab fi gisim ta mara hamilan bi akder saidu ankizu haya ta uma wu jena kaman. Juzu min urudhat de yau:
 - Dom kan bi kubu shala kan besit
 - Shokol jogot
 - Waja ras wu thof nazar aw ena ma gi ainu kues
 - Kura bi werimu aw eeda
 - Waja fi tehet batna to

Kan ita gi his be ayi min urudha de, ruwa le akrab mustejfa tawali..

- Ruwa fi mustejfa bediri kan ita hamilan bi saidu ita ligo malumat al bi akder saidu ita fi zaman ta himil wu wilada kaman.
- Ligo malumat al bi saidu ita fi zaman ta himil muhim shedid. Weri le zol ita bi kutu sikha fogo tawali kan ita gi his be himil.
- Saidu mara taki aw shaja o bi kutu o wiladu jena al fi saha al kues.

HALAKHA NIMRA TAMANYA

Halakha be tegsir

Kimbo lisa ja shilu Hadiya fi mustejfa baadi Iduma aba kede ma shilu o. Because Kimbo gi gedimu mara to fi mustejfa, Hakim asalu Jinabu ashan umon bi nizamu talabat ta samak al gi jaa.

Fi mustejfa, akidu le umon gali Hadiya hamilan. Dictor geni shariku ma umon zaman wu ayam al Hadiya bi jaa mo fi mustejfa ashan bi derisu o yatu hajat al o bi akulu fi zaman ta himil de. daiaman, Kimbo bi tala mushkul shedid wu ma gi ligo zaman ashan bi gedimu Hadiya le mustejfa wu Kaman ashan o bi alimu hajat ketir an himil de.

Fi taraf bahar, Hakim wu Jinabu jaa ligo nas ta samagat de tebiu samagat de kulu. Jinabu lomu kalam kulu le Kimbo ashan o gedimu mara to fi mustejfa, min kan o bi gedimu Hakim ashan umon bi ruwa biu samagat.

Suwalat ta munakhashat:

[Wedi le umon fursa kede umon sharik afkar tomon wu suwalat tani/wu malumat al khalat yala wedi le umon malumat al sah]

1. Itakum gi fekir shunu an halakha de? Yatu juzu to yau itakum rudu shedid? Yatu juzu yau itakum ma rudu shedid?
2. Fi drama de, ia fahim shunu be mugabala ta dictor kan zol hamilan?
3. Istifada ta gabilu dictor shunu kan ita hamilan?
4. Ita bi fekir shunu fi kalam al Kimbo bi wegifu ma Hadiya wu aba kalam ta uma to al gali kede ma shilu Hadiya fi mustejfa? See kalam de bi kutu o ma gi beinu ze rajil? Ashrah ijaba taki de.
5. Seii o muhim le rajil ashan o bi ruwa le mugabalat de kulu? Seii o muhim ashan o bi ruwa? Kan o ma akder ruwa, o bi said umara to kefi?
6. Ashan nas al jouzu bi kun indu jena al indu saha kues, umon kede amulu shunu?
7. De shunu yau ita alimu min halakha de al ita derr geru fi haya taki?



Hajat al muhim al derr kede ita alimu:

- Weledu jena al indu saha al kues gi bada min gabilu dictor kan ita hamilan. O muhim ashan nasawin al hamlanin bi dowru le mugabala ta dictor agala haja araba marat gubal lisa o ma weledu wu wahid mara fi talata shuhur al awel.
- Gabilu dictor o muhim ashan ita bi weledu jena al indu saha tamam. Fi mugabala ta dictor de, dictor aw zol ta saha bi gabilu nasawin abu hamilanin de ketir marat.
- Ruwa ma mara taki fi mugabala ta dictor de o ahsan teriga al ita bi akder shaja mara taki wu saidu o wu jena ashan umon bi kun indu saha al kues.
- Fi teriga ketir ita bi akder Saidu ma mara taki. Wonusu ma o ashan bi akder arufu yatu musaada yau o der.

HALAKHA NIMRA TIZA

Halakha be tegsir

Jinabu setimu Kimbo ashan o gi asuma kalam ta mara to. kan Hadiya asalu Kimbo le musaada, Kimbo ma bi kun murtaaa. O bi geni mujahjaa be kalam al Jinabu ma derr kede o asuma kalam ta mara to de wu kalam Hadiya derr o kede o geni gedimu o le dicator de . Nunu wedi gisim ashan o bi gedimu Hadiya kan Kimbo ma bi akder gedimu.

Fi mustejfa, dicator derisu Hadiya be hajat al o bi geni akulu fi zaman ta himil de. Hadiya wu Nunu ruwa takum le mustejfa ashan itakum bi biu makulat de. Hadiya tala zalan ashan o ligo beida kulu tebiu. Zaman umon wosulu fi bet, umon jaa ligo gali Kimbo yau biu beida de kulu.

Suwalat ta munakhashat:

[Wedi le umon fursa kede umon sharik afkar tomon wu suwalat tani/wu malumat al khalat yala wedi le umon malumat al sah]

1. Itakum gi fekir shunu an halakha de? Yatu juzu to yau itakum rudu shedid? Yatu juzu yau itakum ma rudu shedid?
2. Afkar taki shunu fi sheksia ta Jinabu fii halakha de? Wu haja de bi asir ma Kimbo kef? Sei ita indu ayi kalam le Kimbo al bi akder saidu o shaja mara to?
3. Ita bi his kef kan nasawin wu rujal kulu limu eeda fi zaman ta himil wu baad himil? Seii fi hajat muayan rujal bi akder amulu? Le shunu ita bi fekir kida?
4. Yatu teriga yau rujal bi akder saidu nasawin tomon kan umon hamilanin? Istifada ta musaada de shunu?
5. Fi halakha de, Kimbo daiman ma indu zaman ashan u bi gedimu Hadiya yau Nunu jaa saidu. Min wen yau rujal wu nasawin bi akder ligo musaada le badun tomon kan umon der?
6. De shunu yau ita alimu min halakha de al ita derr geru fi haya taki?



Hajat al muhim al derr kede ita alimu:

- Fi terigat ketir al ita bi akder said umara taki. Wonusu ma mara taki ashan ita bi arufu yatu musaada yau o der.
- Amulu kharar sawa ka mara wu rajal bi saidu itakum gofuluu nas tannin ta usura min dakhalu fi hajat takum.

HALAKHA NIMRA ASHARA

Halakha be tegsir

Kimbo istemir geni rajil kues le Hadiya ze ma o bi ga fi nihayat ta himil to. Umon ruwa le mugabala ta dictator al fad de sawa. Umon bada jahizu le wilada ta Hadiya fi mustejfa.

Baadi zaman, batna ta Hadiya waja fi bet. Iduma bada kelim kede nadi daya fi bet, lakin Hadiya aba gali kede shilu o fi mustejfa. Kimbo gabil Hadiya fi mustejfa al o weledu binia giyafa. Wu umon kulu tala murtaahin.

Suwalat ta munakhashat:

[Wedi le umon fursa kede umon sharik afkar tomon wu suwalat tani/wu malumat al khalat yala wedi le umon malumat al sah]

1. Itakum gi fekir shunu an halakha de? Yatu juzu to yau itakum rudu shedid? Yatu juzu yau itakum ma rudu shedid?
2. Ita gi fekir shunu fi kalam al Kimbo shedid fi halakha de?
3. Ita arufu shunu fi weledu fi mustejfa? Yatu mahal yau kues le wilada mustejfa wala bet? Wu istifada tomon shunu zatu? Yatu sobat yau bi wajah zol?
4. De shunu yau zol bi akder amulu ashan bi weri gali zol jahis ashan bi weledu fi mustejfa? Aw ita bi akder saidu zol al ita arufu kef, ze jeran taki, ashan bi weledu fi mustejfa?
5. De shunu yau ita alimu min halakha de al ita derr geru fi haya taki?



Hajat al muhim al derr kede ita alimu:

- Jahizu gisim le wilada gi saidu ankizu haya ta uma wu jena kaman. Shala himil al adi bi akdr kun indu mushkila fi zaman ta wilada kan ma ainu wara to kues.
- Jahizu gisim le wilada bi kutu ita: hafizu gurush, nizamu teriga ta mosolat wu azilu yatu mustejfa yau ita derr weledu fogo.
- Weledu fi mustejfa gi wedi le uma wu jena mahal al kues wu nedif le wilada.
- Shajau mara taki ashan o bi weledu fi mustejfa gi zidu fursaa ta weledu jena be saha al tamam.

HALAKHA NIMRA HIDASHAR

Halakha be tegsir

Fi bet ta Yaba Samaga, usura de gi jahizu le simaya ta jena jedid de. Wu ma motoro al jaa de, Zekiya bakhanat bi jaa mala wu moya ta kara bi mala wata. Fi zaman ta simaya de, zaman kutu isim ta uma ta Mama Hawa al huwo Mariam le jena de, nasawin de bada fahim gali moya sharab kalasu. Ajeko ma shokol kasilan bada ruwa le donki ma sabi to Seida ashan jibu moya. Umon ma der kede ihtifal de kalasu ligo umon lisa fi saf ta donki, yau umon bada ruwa shilu moya min bahar. Daud hajimu umon wu geni habishu habishu umon laadi umon tala zalanin. Umon shakila mo wu jere ma bagi moya le bet. Ajeko wedi le Hadiya moya min moya al o jibu de.

Suwalat ta munakhashat:

[Wedi le umon fursa kede umon sharik afkar tomon wu suwalat tani/wu malumat al khalat yala wedi le umon malumat al sah]

1. Itakum gi fekir shunu an halakha de? Yatu juzu to yau itakum rudu shedid? Yatu juzu yau itakum ma rudu shedid?
2. Halakha de bada ma Zekiya gi wonusu an musulia to fi kutu mujtama de geni fi salama. Ita gi his kefi kan nasawin gi shilu musulia ta nadaf fi marhala ta mujtama be tul? Sei ita gi ainu umon bi akder shokol de? Malu wu malu umon ma bi akder?
3. Yatu hajat tannin al kaab yau bi kutu nas gobudu be ishal?
4. Yatu sabat yau ita gi ligo fi fetishu moya nedif?
5. Kan le ita, ilakha ta dugu mara wu nadafa shunu, be masal ta Ajeko fi drama de?
6. Kan banat fi mujtama takum ligo nefsu mashakilat zede zaman umon gi amulu shokol tomon, itakum bi amulu shunu ashan bi akidu inu banat de ma igtasabu aw amulu le umon hajat kaab? Ainu wara salama ta banat de shokol ta munu?
7. De shunu yau ita alimu min halakha de al ita derr geru fi haya taki?



Hajat al muhim al derr kede ita alimu:

- Shilu moya min mahal ta moya nedif o muhim shedid. Teriga tani al ita bi akder amulu moya kede tala nedif yau ta kede sakinu moya de fi nar muda degigten.
- Ruwa jibu moya baadi marat khathar le banat. Nas ta mujtama bi akder limu sawa wu akidu inu banat aw nasawin del fi salama wu nas al gi amulu adab shen de dafa thaman ta hajat kaab al umon amulu de. Wu kede ma hagiru nas al hajat de hasil le umon de.

HALAKHA NIMRA ADNASHAR

Halakha be tegsir

Gisim ta Hadiya ma kues tani yom baadi ihtifal ta simaya de. Zaman o lahizu gali ketir tomon ta bet Kaman ayanin, Iduma bada kelim gali budun fi zol sahru nas ta bet de. O jere le Feki Ali wu Feki Ali akidu le o gali felan fi zol sahru umon wu Feki bada wedi le o dawa ta beled wu suksuk ashan bi turudu shokol sahra de bara.

Fi bet ta Yaba Samaga, bakhana mala lahadi bara. Diktor Juma, al kan jaa fahisu Hadiya, haziru umon gali kan umon ma sala bakhana nas ketir bi tala ayanin fi bet de. Diktor Juma lahizu gali nas ta bet kulu ayanin ashan umon ashirabu min moya waskan. O bi kafu imkin ishal de bi neshifu gisim ta Hadiya.

Suwalat ta munakhashat:

[Wedi le umon fursa kede umon sharik afkar tomon wu suwalat tani/wu malumat al khalat yala wedi le umon malumat al sah]

1. Itakum gi fekir shunu an halakha de? Yatu juzu to yau itakum rudu shedid? Yatu juzu yau itakum ma rudu shedid?
2. Ita gi fekir de shunu yau kutu Hadiya tala ayan be ishal?
3. Raii takum shunu fi harakat ta Kimbo fi drama de zaman o lahizu gali gisim ta mara to ma kues? Ita bi fekir shunu fi kalam al Kimbo khalifu kalam ta usura to de? Fi shunu kan bi hasil kan o ma khalifu kalam de?
4. Fi adat wu takhalit ketir al bi kutu nas ihtefil hajat ze, simaya aw wedi isim le jena. Seii fi adat wu takhait tani fi mujtama takum al kaab? Hal fi teriga anina bi akder umin be adat wu takhalit wu Kaman istakhdim dawayat aw hajat ta medina?
5. Muhima ta abinu aw istamilu bakhana shunu? Kan ita ma bi akder abini bakhana, ita bi akder amulu shunu ashan usura taki ma bi tala ayan?
6. De shunu yau ita alimu min halakha de al ita derr geru fi haya taki?



Hajat al muhim al derr kede ita alimu:

- Bakhana al kues wu nedif o wahid min terigat al ita bi akder kutu usura taki geni fi saha al kues.
- Ashirabu moya al waskan bi kutu nas tala ayanin. Teriga tani al moya aw akil bi akder jibu ayan yau kan kara ta nas aw haiwanat limu fi mahal al gi jibu moya ta shirab min fogo.
- Hami moya takum min wasaka (be istamilu bakhana) wu sakinu moya bi saidu usura taki wu mujtama taki min ayan.
- Ilaju ishal fi mustejfa aw be dicator al tamam bi saidu saha taki.

HALAKHA NIMRA TALATASHAR

Halakha be tegsir

Fi mustejfa, Hadiya jaa ligo gal o indu typhoid wu o ligo min ashirabu moya al waskan al ma sakinu awel. Ligo gali kan Hadiya kan ma jaa guwan le ilaj, leben ta sudur to kan bi neshif. Dictora de bada irshidu Hadiya wu Kimbo kede umon akidu gali bagi nas tomon ta usura de ligo ilaj kaman. Iduma Kaman bada ruwa fi mustej wu ruwa ligo gali Feki Ali Kaman gi jaa fi mustejfa hini le ilaj.

Jinabu tala zalan ma Ajeko zaman o fahim gali Ajeko yau jibu moya al waskan de. Ajeko weri le o kalam al hajimu umon bi taraf bahar de. Jinabu tala zalan wu halifu gali o bi dafa kalam de.

Suwalat ta munakhashat:

[Wedi le umon fursa kede umon sharik afkar tomon wu suwalat tani/wu malumat al khalat yala wedi le umon malumat al sah]

1. Itakum gi fekir shunu an halakha de? Yatu juzu to yau itakum rudu shedid? Yatu juzu yau itakum ma rudu shedid?
2. Ita bi fekir shunu fi harakat al Jinabu gi amulu le mara to wu der lomu kalam de fi rujal tanin? Sei ita gi fekir o der geru? Sabab shunu ta tegyir de?
3. Fi Halakha de, uma ta Ajeko wonusu le Jinabu der kede umon ainu teriga al b hami nasawin min haja al kaab al gi hasil le umon fi sika. Ita gi ainu teriga de bi kun shunu?
4. Fi mujtama taki, fi shunu batal al itakum gi amulu al bi akder jibu ayan? Ita gi amulu shunu ashan bi sala kalam de?
5. Le bet ta Yaba Samaga, yatu irshadat yau ita bi akder wedi le umon ashan bi hami umon min ayanat al jaa be teriga ta wasaka wu moya al waskan?
6. De shunu yau ita alimu min halakha de al ita derr geru fi haya taki?



Hajat al muhim al derr kede ita alimu:

- Ashirabu moya waskan bi kutu ita tala ayan ma ishal wu ayanat tani al bi neshifu gisim. Gisim kan nashif o batal wu bi akder asir ma mara al hamilan. Dictor bi akder wedi le ita ilaj tawali kan ligo gisim taki ma indu moya.
- Jibu moya min mahal al moya to nedif o muhim. Teriga tani al ita bi akder kutu moya tala nedif yau ita kede sakinu moya muda wahid degiga gubal lissa ita ma ashirabu.
- Kan itakum ishtakhal sawa ka usura aw mujtama bi saidu itakum amulu teriga ta ligo moya al nedif.
- Hami nasawin aw banat min hajjat al kaab wu juzu min saha wu salama ta usura wu mujtama kulu.

HALAKHA NIMRA ARBATASHAR

Halakha be tegsir

Gofulu Suk ashan kalam al bakhanat mala lahadi bara. Nasawin ta Suk de tala zalanin wu lomu kalam de le Zekiya. Baadi ma Zekiya fagidu samaga to fi tin zaman al umon shakila ma Mama Yonga, Zekiya ruwa bet wu Jinabu shakila mo kalam al jaa fi bet ma eeden to faadi.

Iduma lahizu gali Ajeko ma ruwa le mederesa ashan o indu dowra. Iduma weri le Ajeko kede o daiman asalu o.

Rujal del bi nakhishu kalam ta Murkab al Ahmar al jedid al salau de. Umon shaja Jinabu kede istamil gurush al umon bi jaa zidu de ashan bi salau mo bakhana fi bet ta Yaba Samaga hini, wu Jinabu ma shokol kasilan to rudu.

Suwalat ta munakhashat:

[Wedi le umon fursa kede umon sharik afkar tomon wu suwalat tani/wu malumat al khalat yala wedi le umon malumat al sah]

1. Itakum gi fekir shunu an halakha de? Yatu juzu to yau itakum rudu shedid? Yatu juzu yau itakum ma rudu shedid?
2. Moya, bakhanat wu nadafa ta gisim bi mana shunu le ita? Moya gi tala waskan kefi le ita?
3. Muhima ta istamilu bakhana wu asirabu moya nedif shunu?
4. Fi halakha de umon wonusu an kefi umon der kede hajat geru fi mujtama de. Yatu tegyir yau ita der ainu fi mujtama taki ashan itakum bi kun indu moya nedif wu mujtama nedif kaman? Ita bi amulu shunu ashan kalam de bi hasil?
5. Gi ainu Zekiya ka zol bi akder kutu kede abinu bakhanat de. Ita gi his be shunu kan nasawin gi shilu musulia ta tenmiya wu abinu bakhanat fi mujtama?
6. Ita his kefi zaman Zekiya wegif ma rajil to wu ligo rajil yau dugu o? wu malu ita gi is kida?
7. Kede amulu shunu ashan bi akidu inu banat ma bi jeli mederesa kan umon indu dowra?
8. De shunu yau ita alimu min halakha de al ita derr geru fi haya taki?



Hajat al muhim al derr kede ita alimu:

- Mashakilat ta moya, bakhanat wu nadafa ta gisim gi asir ma haya ta, zol wahid, usura wu haya ta mujtama kulu.
- Asirabu moya waskan bi kutu ita tala ayan be ishal wu ayanat tannin al bi neshifu gisim.
- Kan itakum ishtakhal sawa ka usura aw mujtama itakun bi akder ligo teriga ta moya nedif.
- Amulu mujtama aw mahal al kues al gi shaja banat le mederesa shala kan umon indu dowra o muhim.

HALAKHA NIMRA KHAMISTASHAR

Halakha be tegsir

Jinabu neng neng ma Daud be kalam al o hajimu nas Ajeko wu Seida. Fi bet Iduma asalu Jinabu kede ruwa fi mederesata ta nas Ajeko wu wonusu ma muderisin fi kalam ta awlat al gi hagiru Ajeko fi zaman ta dowra to. Be mashakilat de kulu, Jinabu, Mama Hawa, wu Iduma rudu gali kede amulu intima ta usura.

Fi intima ta usura de, usura kulu gum be fikira ta amulu bakhana wu hajat tannin al saidu salama ta saha tomon. Umon kulu fahimu muhima ta bakhana nedif, moya nedif, wu eeden nedif wu umon bada amulu khathawat tawali.

Suwalat ta munakhashat:

[Wedi le umon fursa kede umon sharik afkar tomon wu suwalat tani/wu malumat al khalat yala wedi le umon malumat al sah]

1. Itakum gi fekir shunu an halakha de? Yatu juzu to yau itakum rudu shedid? Yatu juzu yau itakum ma rudu shedid?
2. De munu yau gi shilu musulia ta moya wu bakhana fi bet takum? Yatu teriga yau ita gi ainu kues al bi akder amulu mo moya nedif wu bakhana fi bet takum?
3. Ita gi his kefi kan nasawin gi shilu musulia ta nizamu shokol ta bakhana wu moya nedif fi mujtama?
4. Ita his kefi zaman Jinabu gi hami binia to wu kalam gali o bi dafa le Daud hajat al o amulu le binia to? Fi shunu yau ita gi ainu bi akder amulu ashan jibu moya wu ruwa fi bakhana bi kun be salama?
5. De shunu yau ita alimu min halakha de al ita derra geru fi haya taki?
6. Kan ita asuma le halakhat de kulu, yatu tagyir yau ita lahizu min sheksiati del min bidaya ta drama ta radio de? Ita gi fekir shunu fi tegyir del?



Hajat al muhim al derra kede ita alimu:

- Kan itakum limu sawa ka mujtama takum bi akder wegifu hajat kaab al gi hasil le banat wu nasawin.
- Kan itakum ishtakhal sawa ka usura wu asuma takum le mashakilat al gi wajah itakum itakum bi akder ligo hal le hajta ze bakhana, moya nedif wu hajat tanin.
- Wedi musaada le nas tannin ashan umon bi wosulu le ahlam tomon – hada lo de binia der kalasu mederesata to, mara derra shilu musulia fi mujtama, aw rajil wu mara al derra nizamu usura tomon.
- Amulu tagyir al kues le saha al kues o muhim wu adi le ayi zoll!

